

Модернізація механізмів
управління сталим
просторовим розвитком:
теорія та реалізація

Коллективна монографія

УДК 332.146.2:338.24
ББК 65:050.912

*Рекомендовано вченою радою Національного університету
водного господарства та природокористування
(протокол № 13 від 27 листопада 2015 р.).*

*Рекомендовано вченою радою Державної установи «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долішнього Національної академії наук України
(протокол № 11 від 08 грудня 2015 р.).*

Відповідальний редактор:

В. І. Павлов, доктор економічних наук, професор, академік АЕН України,
заслужений економіст України, віце-президент Спілки економістів України.

Рецензенти:

Кравців В.С., доктор економічних наук, професор, директор Державна установа
«Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»,
(м. Львів);

Левицька С.О., доктор економічних наук, професор Національного університету
водного господарства та природокористування, (м. Рівне);

Стріщенець О.М., доктор економічних наук, професор Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки, (м. Луцьк).

**Модернізація механізмів управління сталим просторовим розвитком: теорія
та реалізація : [кол. моногр.] / Л. М. Акімова, Н. М. Білоус, О. В. Гісюк [та ін.] :**
відп. ред. д.е.н., проф. В.І. Павлов. – Рівне: НУВГП, 2015. – 195 с.

ISBN 978-966-1635-52-4

В колективній монографії висвітлено теоретико-методологічні аспекти модернізації системи управління просторовим розвитком України та її регіонів. Розкрито сутність державної політики доходів та реалізації споживчих інтересів населення, досліджено процеси вдосконалення корпоративних та земельних відносин, механізмів податково-фінансового регулювання регіонального розвитку, а також визначено галузеві особливості раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки в нашій країні.

Видання рекомендовано керівникам та фахівцям органів державного та регіонального управління, місцевого самоврядування, науковим працівникам, викладачам, аспірантам та студентам вищих навчальних закладів, а також широкому колу читачів.

УДК 332.146.2:338.24
ББК 65:050.912

ISBN 978-966-1635-52-4

© Акімова Л.М., Білоус Н.М., Гісюк О.В. та ін., 2015
© Національний університет водного господарства
та природокористування, 2015

РОЗДІЛ 4. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В АГРАРНІЙ СФЕРІ.....	80
4.1. Ресурсно-інвестиційний потенціал підприємств агропромислового комплексу України.....	80
4.2. Податкове регулювання процесів раціонального використання земельних ресурсів в Україні.....	84
4.3. Розвиток товариств взаємного страхування в аграрній сфері України.....	90
4.4. Стандартизація фінансової звітності суб'єктів господарювання державного сектору.....	95
РОЗДІЛ 5. ПОДАТКОВО-ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАН- НЯ ПРОЦЕСІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	100
5.1. Податкова політика та податкове забезпечення в умовах ринкової трансформації.....	100
5.2. Основні принципи податкового регулювання інвестицій.....	105
5.3. Механізм формування фінансового потенціалу регіону.....	111
5.4. Шляхи забезпечення економічної безпеки депресивного регіону.....	116
РОЗДІЛ 6. ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ РАЦІОНА- ЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	122
6.1. Фінансово-економічний механізм раціонального природокористування при виробництві будівельних матеріалів.....	122
6.2. Забезпечення раціонального використання водних ресурсів транскордонного значення.....	127
6.3. Еколого-економічні засади раціонального використання водних біоресурсів регіону.....	132
6.4. Еколого-економічна оцінка проектів використання твердих побутових відходів.....	137
6.5. Проблеми питного водопостачання та шляхи їх вирішення	142
РОЗДІЛ 7. УРБАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ПРИРОДНИХ СИСТЕМ.....	146
7.1. Урбаністична система і сталий розвиток.....	146

Заячківська О.В. [підр. 4.4], Кондрацька Н.М. [підр. 1.5],
Коцан Л.М. [підр. 1.1], Ляхович О.О. [підр. 3.3], Маланчук Л.О.
[підр. 7.5], Миськовець Н.П. [підр. 6.3], Меліхова Т.Л.
[підр. 7.1], Мельник Л.В. [підр. 3.4], Мельник Л.М. [підр. 4.1],
Павлов В.І. [підр. 1.2], Павлов К.В. [підр. 2.3], Павлова І.І.
[підр. 7.3], Панасюк О.І. [підр. 2.4], Пивоварчук Л.В. [підр. 1.4],
Подлевський А.А. [підр. 2.2], Полінчук О.П. [підр. 6.4],
Притула М.Ю. [підр. 6.2], Рейнська В.Б. [підр. 5.2],
Савущик А.І. [підр. 3.2], Свердлюк І.В. [підр. 6.5],
Скаковська С.С. [підр. 7.4], Хомюк Н.Л. [підр. 4.2], Чуприна А.І.
[підр. 5.4], Федина К.М. [підр. 7.2], Шило Ж.С. [підр. 5.1],
Яроцька (Бесараба) О.А. [підр. 4.3].

Видання рекомендовано керівникам та фахівцям органів державного та регіонального управління, місцевого самоврядування, науковим працівникам, викладачам, аспірантам та студентам вищих навчальних закладів, а також широкому колу читачів.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Заячківська О.В. к.е.н., доцент
кафедри фінансів і економіки
природокористування НУВГП
(*zaychkivska@mail.ru*)

У даній публікації узагальнено результати дослідження, проведеного автором в межах науково-дослідних робіт кафедри фінансів та економіки природокористування НУВГП за темою «Розробка теоретико-методологічних засад модернізації інституційного механізму державного управління процесами сталого просторового розвитку (номер державної реєстрації – 0111U002195)». Визначено питання стандартизації фінансової звітності у вітчизняну облікову систему та державний сектор [1].

Співробітництво України з міжнародними організаціями, фінансовими установами, діяльність на валютних фондових та інвестиційних ринках потребують відкритості та прозорості інформації з економічних питань, зокрема з питань бухгалтерського обліку, відповідності міжнародним стандартам. Важливими є питання запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності як у приватному, так і у державному секторах. Тому, для відповідності вітчизняного обліку у державному секторі із МСФЗ в Україні затверджена Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [2].

Питаннями стандартизації фінансової звітності у вітчизняну облікову систему та державний сектор займаються багато науковців. Ці питання були висвітлені у працях таких вчених, як П.Й. Атамаса, П.Т. Ворончука, Р.Т. Джоги, Е.П. Дедкова, О.О. Дорошенко, С.Я. Зубілевич, Є.В. Калюги, Л.М. Кіндрацької, І.О. Кондратюка, С.О. Левицької, Т.П. Остапчук, Н.А. Остап'юк, С.В. Свірко, Н.І. Сушко, О.І. Шуляк, І.Д. Фаріона, О.О. Чечуліної. Всі вони

погоджуються з тим, що облікова система та фінансова звітність в державному секторі потребує вдосконалення, модернізації, переходу до єдиних методологічних засад. І тому це питання на даний час є актуальним.

Слід відмітити, що метою Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі є удосконалення системи бухгалтерського обліку в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів.

Завданнями Стратегії є удосконалення методології та перехід на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку й звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку.

Процес модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі триватиме протягом 2007-2015 років. Дивлячись, на це на даний момент затверджено 19 Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі. Проведемо характеристику деяких стандартів.

Позитивним моментом є те, що в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», на відміну від Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку державного сектору, чітко визначено, опис та застосування принципів, які необхідні для формування фінансової звітності.

Ще одним позитивним моментом є те, фінансова звітність дає можливість користувачам порівнювати:

фінансові звіти суб'єкта державного сектору за різні періоди;

фінансові звіти різних суб'єктів державного сектору.

Що стосується Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати» [3], то воно визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати та її розкриття у фінансовій звітності. Його норми застосовуються суб'єктами бухгалтерського обліку у державному секторі. Також у ньому сказано, що це положення не поширюється на визнання та оцінку витрат, які визначаються в інших національних положеннях (стандартах) бухгалтерського

обліку в державному секторі, зокрема пов'язані з: договорами оренди; продажем або змінами у вартості основних засобів і нематеріальних активів; змінами вартості інших поточних активів; змінами вартості біологічних активів, якщо вони оцінюються за справедливою вартістю; будівельними контрактами [3].

На даний час витрати суб'єктів державного сектору класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами:

витрати за обмінними операціями, які включають такі елементи витрат:

оплата праці (заробітна плата, грошове забезпечення військовослужбовців);

відрахування на соціальні заходи;

матеріальні витрати (використання предметів, матеріалів, обладнання, інвентарю, медикаментів та перев'язувальних матеріалів, продуктів харчування тощо);

амортизація;

фінансові витрати (витрати суб'єкта державного сектору, пов'язані із запозиченнями згідно із законодавством: відсотки за користування кредитами, премія, дисконт за цінними паперами, витрати на обслуговування боргу тощо);

інші витрати за обмінними операціями (курсові різниці, витрати, пов'язані з реалізацією активів, втрати від зменшення корисності активів тощо).

витрати за необмінними операціями включають такі елементи витрат:

трансферти (субсидії, гранти, соціальні виплати тощо);

інші витрати за необмінними операціями (витрати, пов'язані з передачею активів, що передають суб'єкти державного сектору суб'єктам господарювання, фізичним особам та іншим суб'єктам державного сектору для виконання цільових заходів, списана дебіторська заборгованість, неповернення депозитів).

Суб'єкт державного сектору у примітках до фінансової звітності наводить інформацію про склад і суму витрат, які не включені до статей витрат звіту про фінансові результати, а відображені безпосередньо у складі власного капіталу (крім

зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власником).

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 133 «Фінансові інвестиції» [4], введення в дію якого перенесено з 1.01.2013 року на 1.01.2015 року, визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції, операції зі спільної діяльності та її розкриття у фінансовій звітності. Крім цього, затверджене Положення з бухгалтерського обліку фінансових інвестицій бюджетних установ, яке на відміну від національного положення 133 містить визначення, що вважається фінансовими інвестиціями, а саме це активи, які утримуються (контролюються) установою з метою отримання економічних вигід від їх володіння. На нашу думку, потрібно привести ці два документи у відповідність, у зв'язку з тим, що бюджетні установи є частиною державного сектору.

На даний час затверджене Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 134 «Фінансові інструменти», яке набере чинності з 01.01.2015 року. Воно визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інструменти та їх розкриття у фінансовій звітності.

Для того, щоб з'ясувати як проводиться оцінка та визнання фінансових інструментів необхідно розглянути їх класифікацію.

Отже, за НПСБОДС 134 «Фінансові інструменти» фінансові інструменти в бухгалтерському обліку поділяються на:

фінансові активи, які включають грошові кошти, не обмежені для використання, та їх еквіваленти; дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу; фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; фінансові активи, призначені для перепродажу; інші фінансові активи;

фінансові зобов'язання, включають фінансові зобов'язання, призначені для перепродажу, та інші фінансові зобов'язання;

інструменти власного капіталу суб'єкта господарювання – акції, частки та інші види власного капіталу суб'єктів господарювання;

похідні фінансові інструменти включають ф'ючерсні контракти, форвардні контракти та інші похідні фінансові інструменти [5].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» [6], введення в дію якого перенесено з 1.01.2013 року на 1.01.2015 року встановлює методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і негрошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності. Норми його застосовуються суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі.

Так, як виплати працівникам є самостійним об'єктом фінансового обліку суб'єктів державного сектору, то їх розкриття у фінансовій звітності є досить актуальним. Виплати працівникам у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» поділяються на:

виплати за невідпрацьований час, що не підлягають накопиченню – виплати за невідпрацьований час, право на які не поширюється на майбутні періоди;

виплати за невідпрацьований час, що підлягають накопиченню – виплати за невідпрацьований час, право на отримання яких працівником може бути використано в майбутніх періодах;

виплати при звільненні – виплати працівнику, які підлягають сплаті відповідно до законодавства при досягненні ним пенсійного віку або до досягнення ним пенсійного віку;

поточні виплати працівнику – виплати працівнику (окрім виплат при звільненні), які підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців по закінченні місяця, у якому працівник виконував відповідну роботу [6].

Отже, фінансова звітність суб'єктів державного сектора, яка складається відповідно до міжнародних стандартів має надавати інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки суб'єкта, а також відображати ефективність їх використання та цільове призначення. При цьому фінансова звітність може використовуватися як прогнози або бути

джерелом інформації для прогнозування рівня ресурсів, потрібних для продовження діяльності. Крім того, вона може також надавати дані про отримання ресурсів, а також їх використання, відповідно до юридичних і контрактних вимог, включаючи фінансові ліміти, встановлені законодавчими органами.

Література

1. Новый курс: реформи в Україні. 2010 – 2015. Національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.] – К. : НВЦНБУВ, 2010. – 232 с.

2. Заячківська О.В. Стандартизація фінансової звітності суб'єктів господарювання державного сектору / О.В. Заячківська // Научний журнал «Культура народів Причорномор'я». Вип. 251. – Симферополь, 2013. – С. 33-36.

3. Заячківська О.В. Визнання та оцінка витрат суб'єктами державного сектору / О.В. Заячківська // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. Серія: Інтеграція та інноваційна трансформація. Збірник наукових праць. Вип. 19, № 1. – Рівне : НУВГП, 2013. – С. 33-39.

4. Заячківська О.В. Методологічні засади формування фінансової звітності суб'єктів державного сектору про інвестиції в контексті фінансово-економічної безпеки / О.В. Заячківська // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. Серія: Інтеграція та інноваційна трансформація. Збірник наукових праць. Вип. 20, № 2. – Рівне : НУВГП, 2014.

5. Заячківська О.В. Оцінка та визнання фінансових інструментів суб'єктами державного сектору / О.В. Заячківська // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. Серія: Інтеграція та інноваційна трансформація. Збірник наукових праць. Вип. 20, № 3. – Рівне : НУВГП, 2014.

6. Заячківська О.В. Розкриття інформації про виплати працівникам у фінансовій звітності суб'єктів державного сектору / О.В. Заячківська // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. Серія: Зайнятість та соціальна інфраструктура. Збірник наукових праць. Вип. 19, № 3. – Рівне : НУВГП, 2013. – С. 175-180.